

Pustynia Błędowska

– Pomysł na wycieczkę –

PARK KRAJOBRAZOWY ORLICH GNIAZD

Pustynia Błędowska to miejsce wyjątkowe nie tylko na terenie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd, ale również całego kraju. Do jej powstania przyczyniła się przede wszystkim działalność człowieka, a także specyficzna budowa geologiczna terenu. W średniowieczu na potrzeby rozwijającego się w Olkusz górnictwa i hutnictwa, wycinano okoliczne lasy. Intensywne wycinki spowodowały odsonięcie piasków nagromadzonych w okresach występowania zlodowceń. Działalność wiatru na tak przygotowanym przez człowieka gruncie powoli doprowadziła do powstania pustyni. Po zaprzestaniu wycinki rozpoczął się proces naturalnej sukcesji. Dodatkowo w latach powojennych zalesiano zachodnią i południową część pustyni. Obecnie realizowane są projekty mające na celu jej odlesienie.

Przez Pustynię Błędowską przepływa Biała Przemsza, dzieląc jej obszar na dwie części, północną i południową. Część północną zajmuje poligon wojskowy. Przez część południową przebiegają liczne trakty i szlaki turystyczne, a także ścieżki edukacyjne.

Przebieg trasy

Wycieczkę rozpoczynamy na wzgórzu Czubatka w miejscowości Klucze położonej kilka kilometrów na północ od Olkusza. Na trasie Olkusz–Klucze kursuje komunikacja międzygminna oraz prywatny przewoźnicy. Dojazd do Czubatki z centrum Kluczy jest dobrze oznakowany.

Długość trasy – ok. 5,5 km

Czas trwania – ok. 2,5 godz.

Stopień trudności – średni

Na pustynię wyruszamy żółtym szlakiem pieszym. Wejście na szlak zlokalizowane jest tuż za wieżą obserwacyjną na Czubatce. Początkowo szlak prowadzi przez bukowy las. Po niecałych 800 m dochodzimy do miejsca, w którym krzyżują się szlaki i trakty przebiegające przez teren pustyni. W drzewostanie zaczyna dominować sosna. Kierujemy się dalej szlakiem żółtym, biegnącym teraz równoległe ze szlakiem czerwonym – ścieżką dydaktyczną Dolina Białej Przemszy – wkrótce docieramy na teren pustyni.

Szlak żółty oraz ścieżka dydaktyczna prowadzą dalej na północny zachód wzdłuż granicy z lasem. W tym miejscu warto jednak odbić ze szlaku w lewo i wejść w głąb pustyni. Po drodze minimy zadaszoną wiatę oraz drewniany taras. Około 300 m dalej położony jest kolejny drewniany taras. Idąc nadal na południowy zachód, dojdziemy do miejsca, z którego po lewej stronie, w południowej części pustyni, widoczna będzie platforma widokowa „Róża Wiatrów”. W tym miejscu możemy skrócić w prawo w kierunku żółtego szlaku, by nim dotrzeć do miejsca, w którym rozpoczęliśmy wędrówkę po pustyni.

Wracając do punktu widokowego na Czubatce, warto wybrać nieco okrężną drogę, aby zobaczyć Staw Zielony i Staw Czerwony. W tym celu we wspomnianym wcześniej miejscu krzyżowania się szlaków skręcamy w lewo, zgodnie z trasą ścieżki rowerowej. Wkrótce mijamy oba stawy. Następnie dochodzimy do parkingu w okolicach ul. Sosnowej. Stamtąd ponad 1 km dzieli nas od parkingu na Czubatce. Można tam dotrzeć drogą asfaltową lub wybrać skrót biegnący przez las.

1. Wzgórze Czubatka

Czubatka jest dogodnym punktem do rozpoczęcia wędrówek po Pustyni Błędowskiej. Rozpościera się stamtąd piękna panorama pustyni i okolicznych lasów. W oddali dostrzec można m.in. kominy huty w Dąbrowie Górniczej i wieżę kościoła w Błędowie. Na Czubatce zlokalizowany jest duży parking, wiata, ławki oraz obszerny taras widokowy. Charakterystycznym elementem wzgórza jest wieża obserwacyjna zbudowana na potrzeby ochrony okolicznych lasów przed pożarami.

2. Murawy napiaskowe

Pustynia to obszar w strefie klimatu suchego, pozbawiony roślinności wskutek wysokich temperatur i małej ilości opadów. Zatem, z klimatycznego punktu widzenia, Pustynia Błędowska nie jest naturalną pustynią. Na jej obszarze wytworzył się jednak specyficzny, pustynny mikroklimat. Opady, niezatrzymane przez żadną barierę, szybko wsiąkają w piasek. W słoneczne dni podłoże bardzo szybko nagrzewa się do wysokich temperatur. Niesiony wiatrem piasek smaga i zasypu-

je to, co napotka na swojej drodze. Do tak niesprzyjających warunków potrafią zaadaptować się rośliny piaszokolubne. Wytwarzają one wiązkowy system korzeniowy – płytki, ale rozległy, bez korzenia głównego. Pozwala to na optymalne wykorzystanie wody opadowej. Posiadają pędy rozłogowe, ułatwiające utrzymanie się w podłożu. Przysypywane piaskiem, wytwarzają korzenie przybyszowe, co umożliwia dalsze rozrastanie się rośliny. Podczas spaceru po Pustyni Błędowskiej napotkać możemy rośliny charakterystyczne dla siedlisk napiaskowych, m.in. trawy – strzęplicę siną i szczotlicę siwą.

3. Pustynny krajobraz

Skutki działania wiatru widoczne są przede wszystkim na obszarach pustynnych. Również na Pustyni Błędowskiej występują tzw. procesy eoliczne. Jednym z nich jest deflacja, czyli wywiewanie cząstek mineralnych z podłoża. Wskutek deflacji dochodzi do obniżania się powierzchni terenu i powstawania różnego rodzaju zagłębień. Czasami wiatr wywiewa drobniejsze cząsteczki piasku, pozostawiając na miejscu większe okruchy skalne

– w ten sposób powstaje bruk deflacyjny. Gdy toczony przez wiatr piasek napotyka na jakąś przeszkodę i zaczyna się gromadzić, tworząc wzniesienie, powstają wydmy. Zalesianie Pustyni Błędowskiej spowodowało zahamowanie procesów eolicznych. Obecne starania, podjęte na rzecz ochrony tego wyjątkowego krajobrazu, mogą przyczynić się do ich ponownego uruchomienia.

4. Sukcesja naturalna

W latach 60. i 70. XX wieku rozpoczęto na terenie Pustyni Błędowskiej nasadzenia wierzy, sosny i wydmuchrzy piaskowej. Obok celowego działania człowieka przebiegał proces zwany sukcesją naturalną. Pionierskie organizmy, takie jak glony czy sinice, pojawiające się na piasku, zaczęły stwarzać warunki do rozwoju mchów i porostów, a następnie traw. Lotne piaski zaczęły się stabilizować, a wilgotność podłoża rosła. Dzięki temu nasiona krzewów i drzew przynoszone na teren pustyni przez wiatr lub ptaki miały szansę na wykiełkowanie. Rosnące krzewy i drzewa stwarzały coraz lepszą barierę dla działalności wiatru. Na pustynię powoli za-

1

2

3

4

5

6

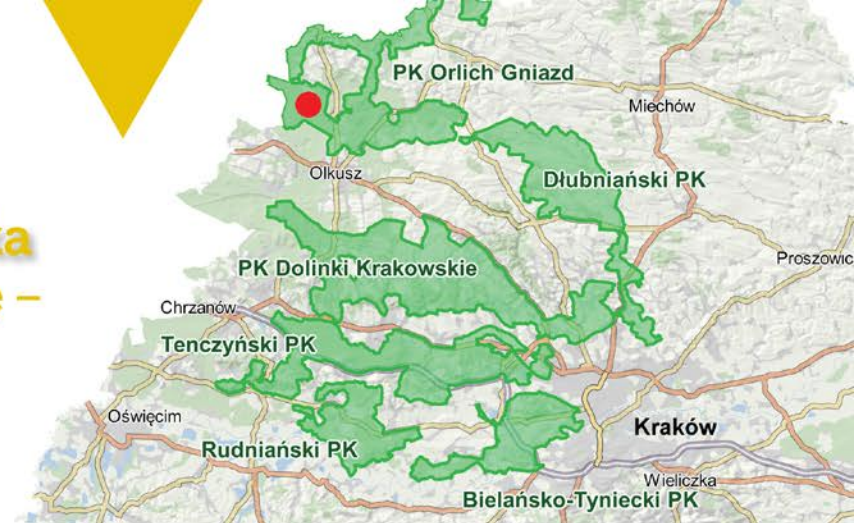
czą wkraczać las. Wygląd wielu sosen porastających dziś pustynię, karłowatych, o powyginanych i rozgałęziających się pniach, świadczy o walce, jaką rośliny musiały odbyć z wiatrem i piaskiem.

5. Staw Zielony / 6. Staw Czerwony

W połowie XIX w. w Kluczach rozpoczęto wydobywanie rud żelaza na szerszą skalę. Śladami związanymi z istnieniem dawnej kopalni są m.in. pozostałości po sztolni zlokalizowane niedaleko Jaskini Rudnickiej oraz hałdy porośnięte bukowym lasem. Kolejnymi świadkami górniczej historii tego miejsca są małowonniczo położone stawy: Zielony i Czerwony. Oba powstały w 1880 roku wskutek zalania wyrobisk kopalni wodami głębinnymi. Ze Stawu Czerwonego, na potrzeby cementowni w Jaroszowcu wydobywano gliny, które niegdyś nadawały wodzie rdzawoczerwone zabarwienie. Na terenie Stawu Zielonego, oprócz minerałów limonitu i piritu, eksploatowano dawniej również wapień jurajski. Nazwa stawu pochodzi od specyficznego zielonkawo-białego zabarwienia wody.

Pustynia Błędowska – Pomysł na wycieczkę –

0 250 500 750 1000 m

